

OCTOGENARULUI ALEXANDRU HERLEA – CINSTE ȘI ONOARE

Valeriu Dulgheru

Prof.univ.dr.hab. D.H.C., Universitatea Tehnică a Moldovei

„Multi chemați, dar puțin aleși”

(Matei 22:14)

Cunoscându-l de ceva timp pot spune cu toată certitudinea că profesorul universitar, inginerul, cercetătorul, diplomatul, marele patriot cu durere pentru Basarabia, Alexandru Ioan Herlea este unul dintre cei aleși. S-a născut la 11 octombrie 1942 la Brașov în familia unui mare intelectual și patriot cu vechi rădăcini transilvănene. Mama sa, Siliva Herlea, profesoară de filosofie, a fost dată afară din învățământ și trimisă la „munca de jos”, familia fiind atunci „evacuată” din locuința ei. Tatăl, Alexandru A. Herlea (n. 24 iunie 1907 – d. 18 august 1979) a fost jurist, profesor universitar de drept civil, istoric al dreptului, economist, jurnalist, poet, om politic român, membru al Partidului Național Țărănesc-Maniu, deținut politic sub regimul comunist, condamnat la 25 de ani de muncă silnică, născut într-o veche familie românească de nobili din Transilvania.

În fibrele ființei lui Alexandru Herlea sunt unite mai multe cunoscute familii de nobili transilvăneni. Pe linie maternă sunt familiile Rațiu și Balaș cunoscute de peste trei secole, în care se regăsesc numeroși preoți și juriști, dascăli și profesori, militari și diplomați, antreprenori și ingineri. Pe linie paternă Herlea și Moga, episcopul Vasile Moga, primul episcop român ortodox din Transilvania (1811) după unirea cu Roma, revoluționarul de la 1848 Nicolae Herlea, mai târziu memorandist ș.a. Petre, Mihai și Gheorghe din vechea familie românească Rațiu s-au numărat printre ardelenii loiali lui Mihai Viteazul. Primul Petre Rațiu de Teiuș, despre care vorbește Ioan Cavaler de Pușcariu în lucrarea „*Familii nobile ardelene*”, este un strămoș al familiei regale engleze, ceea ce poate explica interesul prințului Charles pentru Transilvania. Printre fruntașii români ardeleni se numără mai mulți membri ai familiei Rațiu cu cele două ramuri ale sale,

Rațiu de Noșlac și Rațiu de Teiuș, din ultima trăgându-se Alexandru Herlea. Din ramura de Teiuș de menționat pe Nicolae Rațiu, duhovnicul lui Horea, despre care vorbește Nicolae Densușianu în cartea „*Răscoala lui Horea*”. El l-a împărțășit înaintea supliciului și l-a sărutat spunându-i: „*Prin mine te sărută un neam întreg*”. Destinul acestor familii s-a împletit cu momente incandescente din istoria noastră.

Dar să revenim la omagiatul octogenar. Din copilărie, Alexandru Ion Herlea a cunoscut privațiunile impuse de regimul comunist: teroarea, sărăcia, lipsurile. „*Nu aveam încă 7 ani când tatăl meu a fost arestat în august 1949. Fratele meu, care începuse să fie bolnav (va deceda în 1957), avea 4. Era un copil excepțional dotat, începuse să citească și cânta la pian. Aveam un pian Schweighofer, o marcă cotate, pe care l-a vândut mama în primăvara anului 1953, pentru a putea supraviețui și a-și plăti lecțiile de desen tehnic pe care le făcea. În 1952, fusese dată afară din învățământ și s-a angajat muncitoare necalificată la Steagul Roșu. Condițiile în care locuiam deveniseră foarte dificile. În apartament se mai aflau, în afara noastră – a mamei, a fratelui meu și a mea –, alte două familii. Bucătăria și baia erau comune. În 1952 fusesem trecuți și noi pe lista persoanelor, care urmau să fie evacuate cu domiciliu obligatoriu, lucru care nu s-a întâmplat, luându-se în considerare situația bolii fratelui meu. Mai erau, se vede, și printre comuniști unii cu comportamente mai civilizate*”, își amintește Profesorul A. Herlea.

Rezistând acestor vicisitudini, reușește să parcurgă cu succes, la Brașov, etapele școlare și ale învățământului superior: școala elementară în limba germană „*Honterus*”, liceul „*Unirea*” și „*Institutul Politehnic*” unde, în 1965 obține diploma de inginer (Facultatea de Mecanică - secția Automobile și Tractoare). Terminând cu medie mare, a fost repartizat în București, la întreprinderea „*IRGU*”, unde a lucrat timp de doi ani ca inginer. După absolvirea cursurilor de pedagogie ale „*Institutului Politehnic București*”, devine profesor de cultură tehnică la „*Grupul școlar 23 August*” (actualmente „*Dimitrie Leonida*”). Se căsătorește în 1971 și un an mai târziu se refugiază în Franța. Vorbește curent germana, engleza și franceza.

În Franța intră, din toamna anului 1972, în învățământul superior ca asistent cercetător la „*Conservatoire national des arts et métiers*” (CNAM)

din Paris. Aici prepară o teză de doctorat privind motoarele cu ardere internă și obține, în 1977, titlul de doctor în Istoria Științei și Tehnicii. În același an obține și cetățenia franceză. Ca bursier efectuează, în 1978/79, studii post-doctorale în Statele Unite, la universitățile „Princeton”, „Harvard” și „Pennsylvania” precum și la „Institutul Smithsonian”. Întors în Franța, își continuă cariera la „CNAM”, unde, în 1987, devine conferențiar universitar titular, specializat în Istoria Științei și Tehnicii. Predă în paralel la „Ecole Centrale des Arts et Manufactures” din Paris și la „Michigan Technological University” din Statele Unite. Este, de asemenea, consilier pe problem de muzeologie tehnică și arheologie industrială, colaborând la realizarea a peste 25 de expoziții, îndeosebi la „Musée National des Arts et Métiers” (MNAM) și la „Cité des Sciences et de l’Industrie” (CSI) din Paris.

La universitatea „Paris XI–Sorbonne”, obține în 1993 diploma de „Habilitation à diriger les recherches en sciences” („abilitarea de a directa cercetări științifice”) și din 1995 este profesor universitar titular la „Université de Technologie de Belfort-Montbéliard” (UTBM), unde va fi și membru al directoratului universității. În 2011 se pensionează, devenind profesor emerit și continuând să conducă doctorate. A participat la peste 100 de congrese internaționale și a ținut un mare număr de conferințe în universități și centre de cercetare din Europa și America. A fost ales membru al mai multor societăți savante din diferite țări, societăți în cadrul cărora ocupă adesea poziții de răspundere. Printre ele, „Académie Internationale d’Histoire des Sciences” (AIHS), Comité des Travaux Historiques et Scientifiques (CTHS) din Franța și „International Committee for the History of Technology” (ICOHTEC), al cărui președinte a fost. Ca director al relațiilor internaționale ale „UTBM” a inițiat și dezvoltat relații de colaborare cu universități de pe cele cinci continente, acordând o atenție deosebită relațiilor cu universitățile din România. În 1991 a înființat asociația „Solidarité Universitaire France-Roumanie” („Solidaritate Universitară Franța-România-SUFR”), al cărui secretar general este și din 2006 devine expert străin al Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS). Pentru meritele deosebite în domeniile de educație, cercetare și social a fost apreciat cu cele mai înalte distincții de stat. În România: „Serviciul Credincios” (mare

ofițer), Profesor onorific, *Doctor Honoris Causa* și ordinul „*Gogu Constantinescu*” (comandor). În Franța: „*La Légion d’Honneur*” (comandor și cavaler), „*Les Palmes Académiques*” (cavaler) și medalia de argint a „*Société d’Encouragement au Progrès*”. În Belgia: „*Mérite de l’Invention*” (cavaler). În Germania cu premiul „*Soziale Marktwirtschaft*”. Este autorul, co-autorul sau editorul a 11 cărți și a peste 50 de articole științifice. A fost membru al mai multor comitete de redacție la diferite periodice de specialitate.

Alexandru Ion Herlea a desfășurat în paralel și o vastă activitate politică. „*Urăsc nedreptatea și am oroare de lașitate*”, este firul roșu, care trece prin toată activitatea patriotului Alexandru Herlea. Înainte de 1989 fusese membru PNT în exil și vice-președinte al filialei Franța a „*Uniunii Mondiale a Românilor Liberi*” (UMRL). Din 1990, a devenit membru al conducerii PNȚCD și între 1990 și 1994 președinte al „*Acțiunii pentru Democrație în România*”, filiala PNȚCD–Franța. În această ultimă calitate a organizat, în februarie 1990, prima vizită în străinătate, la Paris, a președintelui PNȚCD Corneliu Coposu. Între 11 decembrie 1996 și 22 decembrie 1999 a fost Ministrul Integrării Europene în Guvernul României. În această calitate a jucat un rol însemnat în deschiderea negocierilor de aderare a României cu Uniunea Europeană, hotărâre luată la Helsinki, în 10 decembrie 1999 (cât de mult ne lipsește acum un Alexandru Herlea la domeniul de integrare europeană a Republicii Moldova! Sperăm că ministrul de externe și al Integrării Europene Nicu Popescu să se ridice la înălțimea epocii!). A fost ulterior ambasador, șef al Misiunii României pe lângă UE (2000-2001). În 1998 a fost ales vice-președinte al „*Internaționalei Democrat-Creștine*” (IDC) și reales în 2000. Între 2002 și 2009 a fost membru al Comitetului Executiv al „*IDC*”, responsabil cu țările din Europa centrală și de est. În 2009 a demisionat din poziția de vice-președinte PNȚCD, rămânând simplu membru al partidului.

În a. 2011 a fost ales președinte al asociației „*La Maison Roumaine*” (Casa Română) din Paris. Grație bunăvoinței Domnului Alexandru Herlea am avut fericita ocazie să fiu oaspete invitat al acestei asociații și să devin Membru. Această asociație are o activitate extrem de importantă pentru diaspora română – moldovenească din Franța. Asociația ia poziții tranșante

pe marginea celor mai importante evenimente. Referitor la războiul criminal din Ucraina, Asociația, condusă de profesorului A. Herlea, a adoptat o poziție clară, în susținerea Ucrainei în acest război criminal declanșat de dementul Putin, spre deosebire de declarațiile ambigue ale unor intelectuali români. „Asociația „La Maison Roumaine de Paris” susține Ucraina în lupta sa curajoasă împotriva invaziei lui Putin, Hitlerul zilelor de astăzi, și salută manifestările organizate peste tot în Franța”, se scrie în declarația din 6 martie 2022. A realizat și publicat, de asemenea, un mare număr de analize și interviuri politice, și a participat la numeroase emisiuni de radio și televiziune atât în România, cât și în Franța.

În final să încercăm să evidențiem câteva calități-cheie ale Profesorului Alexandru Herlea. Filozofia noastră țărănească spune că un om se consideră împlinit dacă în viața lui a săpat o fântână, cu apa rece a căreia trecătorii își potolesc setea. Dacă a sădit un pom, la umbra căruia să se odihnească călătorul obosit. Dacă a construit un pod, o punte, pentru ca călătorul să poată trece o apă. Se spune că acestea sunt întrebările puse la poarta raiului. Profesorul Alexandru Herlea la onorabila-i vârstă de 80 de ani le are pe toate acestea. A săpat o fântână adâncă, cu apa rece a căreia își potolesc setea mii de tineri setoși de cunoștințe în această Societate a Cunoașterii. A sădit mulți pomi, discipolii ducându-i faima departe peste hotarele României. A construit o mulțime de punți exprimate prin direcțiile și școlile științifice create, inclusive cea de Istorie a Științelor.

Deci, sub toate aspectele PROFESORUL este un om împlinit.

La Mulți Ani, Profesore!